

חדות ה' היא מעוזכם

וַיֹּאמֶר לָהֶם לָכוּ אֲכָלוּ מִשְׁמַנִּים וְשַׁלְחוּ מְנוֹת לְאֵין נֶכּוֹן לוֹ כִּי קְדוֹשׁ הַיּוֹם לְאֲדוֹנֵינוּ וְאַל תַּעֲצְבוּ כִּי חֲדוֹת ה' הִיא מְעֻזְכֶם" (נחמיה פרק ח).¹

מסכת ביצה דף טו עמוד ב

תנו רבנן: מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב ודורש כל היום כולו בהלכות יום טוב. יצתה כת ראשונה, אמר: הללו בעלי פֶּטְסִין.² כת שניה, אמר: הללו בעלי חביות. כת שלישית, אמר: הללו בעלי כדים. כת רביעית, אמר: הללו בעלי לְגִינִין. כת חמישית, אמר: הללו בעלי כוסות.³ התחילו כת ששית לצאת, אמר: הללו בעלי מַאָרְהָ.⁴ נתן עיניו בתלמידים, התחילו פניהם משתנין. אמר להם: בני, לא לכם אני אומר אלא להללו שיצאו, שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה.⁵ בשעת פטירתן אמר להם: "לכו אכלו משמנים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם" (נחמיה ח י).⁶

מאי לאין נכון לו? אמר רב חסדא: למי שלא הניח עירובי תבשילין.⁷ ... מאי "כי חדות ה' היא מעוזכם"? אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר ברבי שמעון: אמר להם הקב"ה לישראל: בני, לוו עלי וקדשו קדושת היום, והאמינו בי ואני פורע.⁸

אבן עזרא נחמיה פרק ח

כי חדות ה' היא מעוזכם - השמחה היא תעוזה אתכם אם תקיימוה כי כן כתוב ושמחת בחגך.⁹

¹ נחמיה פרק ח קשור בראש השנה ונדרש רבות בהקשר אליו. מקור העניין הוא פתיחת הפרק המציינת תאריך ברור: "וַיֹּאסְפוּ כָל הָעָם כְּאִישׁ אֶחָד אֶל הָרְחוֹב אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר הַמַּיִם ... בַּיּוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי". (ויש שמוצאים שם גם רמז ליום שני של ראש השנה שנוהג גם בארץ ישראל וגם בירושלים ע"ס פסוק יג שם: "וַבַּיּוֹם הַשְּׁנַיִן נֶאֱסַפוּ רְאֵשֵׁי הָאֲבוֹת לְכָל הָעָם הַהֲנִיחִים וְהַלְוִיִּם אֶל עֶזְרָא הַסֹּפֵר וְהַשְּׂפִיל אֶל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה"). המשכו בפסוק יד המקשר אותנו לחג הסוכות: "וַיִּמְצְאוּ כְּתוֹב בַּתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּיַד מֹשֶׁה אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּסֻכּוֹת בְּחָג בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי". מטרת אסיפת העם הייתה "להשכיל אל דברי התורה" וככתוב שם: "וַיָּבִיֵא עֶזְרָא הַלֶּהֶן אֶת הַתּוֹרָה לִפְנֵי הַקָּהָל מֵאִישׁ וְעַד אִשָּׁה וְכָל מִבֵּין לְשֹׁמֵעַ ... וַיִּקְרְאוּ בַסֶּפֶר בַּתּוֹרָה הָאֱלֹהִים מִפֶּרֶשׁ וְשׁוֹם שָׁכַל וַיְבִינּוּ בְּמִקְרָא". ראה דרשה על פסוק זה בנדרים לו ע"ב). בכך שונה ראש השנה של נחמיה בו לימוד התורה הוא העיקר, מזה שלנו שבו אנו מרבים בתפילה ופיוטים (לא כולל אלה המביאים ספרי לימוד ומעיינים בהם בשעת אריכות החזנים). אך המשותף, אולי, הוא אימת הדין, כאימת העם מהכתוב בתורה, עד שעזרא ונחמיה צריכים לעודד אותם ולומר להם שהיום הוא יום טוב ויש לשמוח בו.

² מפרש רש"י על אתר: "בעלי פֶּטְסִין - חביות גדולות הכינו להם באנומלין ומסך משתאות, לפיכך מהרו לצאת, כלומר, בעלי נפש הן ואינן יגיעין לשמוע תורה". "בעלי נפש" הוא כמו "נפש רחבה", ביטוי שנאמר על בלעם (תנחומא בלק ו), ולגבי "אנומלין" ראה מסכת שבת פרק כ משנה ב ובגמרא עבודה זרה ל ע"א: "אנומלין - יין ודבש ופלפלין, אלונתית - יין ישן ומים צלולין ואפרסמון".

³ כל אחד עזב לפי כמות האוכל הממתינה לו בבית.

⁴ צריך היה לתת קרדיט דווקא לאלה שיצאו מאוחר יותר, אלא שהם ניכרים יותר בעזיבתם מהראשונים כמו שאומר רש"י שם: "הללו בעלי מארה - שהיה בית המדרש מתרוקן מאד, וגנאי הדבר וקשה בעיניו". ולפיכך גם השתנו פניהם של אלה שנשארו שהבינו שהם לכודים לגמרי והישארותם עד כאן לא תועיל להם ברגע שגם הם ייאלצו בסוף לעזוב. או שר' אליעזר סבור שאין בביתם כלום. ראה רש"י שם: "התחילו פניהם משתנין - כסבורין שכועס על כת ששית מפני שאחרו לצאת, וכל שכן עלינו" וצריך להוסיף: אם נעזוב גם אנו. ושטיינזלץ מפרש: "התחילו פניהם משתנים מחמת הבושה, שחששו שמא להם הוא מתכוון, שמא לא היו צריכים להתעכב, אלא רמז להם שיצאו". ראה הרחבה בעניין זה בעיונים לשטיינזלץ ועכ"פ שוב למדנו שרר' אליעזר קפדן היה כשמאי (שבת ל ע"ב).

⁵ זכורני דרשה של המשגיח ר' חצקאל בה קבל על אלה שלא באים לשמוע (דרשת מוסר). ומיד אמר: הרי אני קובל בפני אלה שכן באים! אלא מה אעשה? אעמוד ואצעק ברחוב? אני מדבר לפני מי שנמצא.

⁶ בסופו של דבר שולח ר' אליעזר את תלמידיו לחגוג את היום, הגם שלפי הגמרא שם שיטתו היא ששמחת יום טוב אינה חובה כי אם רשות. לפיכך הוא עכב אותם עד כאן, אבל בסוף שילח אותם משום שראה שהם נשמטים והולכים. ראה המשך הגמרא שם במחלוקת הידועה של חציו לכם וחציו לה': "רבי אליעזר אומר: אין לו לאדם ביום טוב אלא: או אוכל ושותה או יושב ושונה. רבי יהושע אומר: חלקהו - חציו לה' וחציו לכם ... כתוב אחד אומר: עצרת לה' אלהיך, וכתוב אחד אומר: עצרת תהיה לכם, הא כיצד? רבי אליעזר סבר: או כולו לה' או כולו לכם, ורבי יהושע סבר: חלקהו - חציו לה' וחציו לכם". ואנחנו שואלים או בעצם מניחים שכן גם הדין (המחלוקת) בראש השנה, שהרי הפסוק שממנו לומדים על כל החגים הוא מהפרק שלנו בנחמיה.

⁷ מכאן תזכורת, השנה, [להניח עירוב תבשילין](#) על מנת להכין את צרכי השבת ביום שישי. ומי ששכח יכול לסמוך על עירוב אחרים.

⁸ ראה המשך הגמרא שם דרשתו של רב תחליפא: "כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים, חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יום טוב ... שאם פחת - פוחתין לו, ואם הוסיף - מוסיפין לו"; דרשה שנלמדת מהקשר בין הפסוק בתהלים פא: "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב" ובין הפסוק במשלי ל: "הטריפני לחם חוקי". בראש השנה במיוחד יש סיבה לשמוח גם בהלוואה כי היא הקובע להלוואת כל שאר השבתות והימים הטובים. אך מה שחשוב לעניינינו הוא הקשר עם הפסוק בנחמיה. "חדות ה'" - החדוה היא לכבוד ה', אומרים הפרשנים, ולפיכך "לוו עלי ואני פורע". ראה מדרש שכל טוב (בובר) שמות פרק יב על הפסוק: "וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם - ארעם במאכל ובמשתה, וכן מפורש על ידי עזרא אכלו משמנים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו (נחמיה ח י) ... יהיה לכם - אף על פי שאין לכם השגת יד, וכן מפורש על ידי עזרא כי חדות ה' היא מעוזכם (שם שם), ומפרשי ליה רבנן הכי, בני לוו עלי וקדשו היום והאמינו בי ואני פורע". גם החציו לכם, השמחה והשתיה ביום טוב, היא לה' (ומכאן אולי סמך לסיפור החסידי, כמשקל נגד לר' אליעזר, על הרבי שדרש בענייני החג והרבו בתפילה ואז אמר לחסידיו: עד עתה קיימנו את חציו לכם - התפללנו ושאלנו מהקב"ה את כל צרכינו. עכשיו נלך לבתינו ונקיים את חציו לה' - את סעודת שמחת החג).

⁹ חדות ה' של נחמיה איננה אלא "ושמחת בחגך" של התורה. וכן מפרש הר"ן בגמרא ביצה לעיל: "מאי חדות ה' היא מעוזכם? אמר הקב"ה לישראל: לוו עלי ושמחו היום וקדשוהו והאמינו בי ואני פורע. כלומר, קיימו מצות חדוה שאמר הקב"ה: ושמחת בחגך

אברבנאל ויקרא פרק כג

ולכך אמר הכתוב בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה ... כי הנה צוה שיהיה להם שבתון רוצה לומר מנוחה נפשית ומרגוע בלבבם בביטול כל מחשבה ורעיון מענייני העולם הזה ועסקיו ומכל דאגה ועצבון. שכל זה יסירו מלבם באופן שיהיה אז בנפשם שבתון ומנוחה מלשון "שבת וינפש". ומפני שהיה האדם כשיכריזו עליו לבוא לדין יפחד ויחרד, לכן אמר יתברך כי ביום הזה יהיה להם שבתון ומנוחה ומרגוע נפשי, עם היות שיהיה זכרון תרועה שהוא ההכרזה ליוה"כ שבו נחתם המשפט. ולכן תשקטו ואל תעצבו כי טבא הוא וטבא להוי. ועל דרך זה אמר עזרא: אכלו משמנים ושתו ממתקים ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם.¹⁰

תשובות הגאונים - שערי תשובה סימן טד

וששאלתם אם להתענות בבי"ט דראש השנה, כך אנו רואים יפה שלא להתענות. שכך אמרו פרנסי ישראל הראשונים לישראל בראש השנה: "ועתה לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים וגוי". וסופא דכתיב: "כי חדות ה' היא מעוזכם". וכן בשבת שובה אין אנו רואים שיתענה, שהרי ט' באב שהוא תענית חמורה לא ראו לקובעה בשבת אלא דחו אותה לאחר השבת ואפילו להשלים תענית שמערב שבת נסתפקו כמה דורות עד שנחתכה הלכה מתענה ומשלים.¹¹

ויקרא רבה פרשה ל סימן ב ז

"ולקחתם ביום הראשון" ... ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר: משל למדינה שחייבת ליפס (מס) למלך והלך המלך לגבותה. בתוך עשרה מילין יצאו גדולי המדינה וקלסוהו - התיר להם שליש ... בתוך חמשה מילין יצאו בינוני המדינה וקלסוהו - התיר להם עוד שליש. כיון שנכנס למדינה יצאו כל בני המדינה אנשים ונשים וטף וקלסוהו - והתיר להם הכל. אמר להם המלך: מה שהלך הלך, מכאן נתחיל החשבון. כך בערב ראש השנה גדולי הדור מתענין והקב"ה מתיר להם שליש מעונותיהן. ומראש השנה ועד יום הכיפורים היחידים מתענין והקב"ה מתיר להם שליש מעונותיהן. וביום הכיפורים כולן מתענין אנשים ונשים וטף והקב"ה אומר להם לישראל: מה שהלך הלך, מכאן נתחיל החשבון.¹²

והאמינו בי שאני מזמן לכם ברכה במעשה ידיכם". ופירוש רמב"ן בפרשת אמור (ויקרא כג ב) מדגיש את "מקרא קודש" כבסיס משותף של כל החגים: "וטעם מקראי קדש - שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להיקבץ בבית האלהים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לאל בכסות נקיה, ולעשות אותו יום משתה כמו שנאמר בקבלה (נחמיה ח י) לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם. והנה "מקרא קדש", מלשון קרואי העדה (במדבר א טז), אחרי כן יאכלו הקרואים (ש"א ט יג), וכן על כל מכוון הר ציון ועל מקראיה (ישעיה ד ה), המקומות שנקראים שם שיתקבצו בהם קרואי העדה. ואונקלוס עשאו מלשון אשר יקרא אתכם באחרית הימים (בראשית מט א), לשון מאורע, בכל יום שיארעו תעשו אותם קדש. ורבותינו ז"ל אמרו (ספרי פנחס קמז), ארעם במאכל ובמשתה ובכסות נקיה, כלומר שלא יהא חוקם אצלך כחוק שאר הימים אבל תעשה להם מקרא של קדש לשנותם במאכל ובמלבוש מחול לקדש". הרי שכל מקראי הקודש, וראש השנה בכללם, דין אחד להם וקריאה כפולה: קריאה להתכנסות בבית ה' וקריאה למאכל ומשתה כמו בספר שמואל. שילוב משלים של חציו לה' וחציו לכם כשיטת ר' יהושע בגמרא ביצה לעיל.

¹⁰ אברבנאל מציג גישה שונה בתכלית מזו של אבן עזרא ורמב"ן ומוציא, אולי שלא כדרכו, את הפסוק בנחמיה מידי פשוטו. ראש השנה הוא התחלת עשרת ימי תשובה ויש בו מאימת הדין. התקיעה בשופר היא הכרזה ליום הכיפורים המשמש ובה, ר' כשיכריזו עליו לבוא לדין יפחד ויחרד". בוודאי שאין זו שמחת יום טוב רגילה. השמחה ומקרא הקודש של ראש השנה, אומר אברבנאל, הם עניין של מנוחה נפשית כפי שהוא ממשיך שם ומקשר את כל העניין למוטיב המרכזי של ראש השנה: מלכויות, זכרונות ושופרות: "וכבר יורה אמיתת מה שפירשתי במלת שבתון שהוא נאמר על המנוחה הנפשית וביטול מחשבות העולם הזה שיהיה להם ביום ההוא מה שאמרו בפרקא קמא דר"ה מנין שאומרים מלכויות וזכרונות ושופרות שנאמר שבתון זכרון תרועה מקראי קדש ... רבי אליעזר אומר שבתון זה קדושת היום. זכרון אלו זכרונות. תרועה אלו שופרות. כי הנה יחס שבתון לקדושת היום שהיא בנפש". קפצנו לפרשני המקרא ולראשונים והקדמנו אולי את המאוחר. נחזור לחז"ל ונראה שאולי שם כבר נמצאים שורשי הגישות השונות לשמחת ראש השנה ולהבנת הפסוקים בנחמיה.

¹¹ בתקופת הגאונים אנחנו שומעים לראשונה על המנהג להתענות בראש השנה. ולמרות כל ההתנגדויות, כגון זו (בשם רב האי גאון?) ואחרות שנראה להלן, נראה שמנהג זה לא נעלם ואולי אף לחלחל בהדרגה והתרחב. לפחות בקרב יחידי סגולה. ראה למשל דברי רב נטרונאי גאון, המובאים בר"ן מסכת ראש השנה יב ע"ב: "אבל להתענות בשני ימים טובים של ראש השנה ובשבת שבין ראש השנה ליוה"כ, הכי אמר רב נטרונאי גאון ז"ל: ביום הראשון של ראש השנה אי אפשר לישב בו בתענית, משום דמדאורייתא הוא. אבל ביום שני ובשבת לית בהו קושיא, משום דעשרה יומי אינון משונין מכל ימות השנה. לפיכך נהגו רבותינו לישב בהן בתענית בין בחול בין בשבת". ביום טוב שני של ראש השנה ובשבת שובה אפשר להתענות! הר"ן אמנם תמה על דברים אלה ואומר: "ודברי תמה הם שאסר להתענות ביום טוב ראשון של ר"ה והתיר להתענות בשבת", אבל הדברים לא נעלמו ועד השולחן הערוך הגיעו אשר פוסק להלכה: "אוכלים ושותים ושמחים ואין מתענין ברה"ה ולא בשבת שובה", אבל מוסיף מיד: "אמנם לא יאכלו כל שובעם, למען לא יקלו ראשם ותהיה יראת ה' על פניהם". ומוסיף בסעיף הבא: "יש מקומות שקבלה בידם שכל מי שרגיל להתענות ברה"ה ומְשַׁנָּה רגילתו ואינו מתענה, אינו משלים שנתו" (אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקצז, ראה רמ"א שם). איך התגלגל עניין זה של תענית בראש השנה אחרי כל הדרשות שראינו לעיל?

¹² כבר הארכנו לדין במדרש זה, ובמקבילותיו (פסיקתא דרב כהנא פיסקא כח ולקחתם לכם) בדברינו [מכיפור לכפות ומכסה לסוכות](#) בחג הסוכות. מה שחשוב לעניינינו כאן הם שני דברים. האחד, שיש תענית בעשרת ימי תשובה (אמנם לא בראש השנה עצמו) והשני שיש כאן תהליך של "תשלום מס למלך" שמתחיל בראש השנה ומסתיים רק בחג הסוכות. ראה מוטיב זה גם במדרש תהלים (בובר) מזמור יז אשר מוסיף את נושא הבגדים הלבנים שעוד נראה להלן ומאחר את הניצחון עד הושענא רבה: "בראש השנה באין

מסכת ראש השנה דף לב עמוד ב

אמר רבי אבהו: אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: ריבוננו של עולם, מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכפורים? - אמר להם: אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו - וישראל אומרים שירה?¹³

מדרש ילמדנו (מאן) ילקוט תלמוד תורה - בראשית את לד

"ופתח אהל מועד תשבו וגו' " (ויקרא ח לה). אמר להם משה: שימרו אבלות שבעת ימים, שכך שמר הב"ה שבעת ימי אבלות עד שלא הביא המבול. ומנין שנתאבל? דכתיב: "ויתעצב אל לבו" (בראשית ו), ואין ויתעצב אלא לשון אבלות, דכתיב: "ואל תעצבו כי חדות ימי מעוזכם" (נחמיה ח ז). באותה שעה שמר שבעת ימי אבלות עד שלא הביא המבול, שנאמר: "ויהי לשבעת הימים" (בראשית ז ז).¹⁴

תלמוד ירושלמי מסכת ראש השנה פרק א הלכה ג

א"ר סימון: כתיב: "ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים וגו' " (דברים ד ח). ר' תמא בי ר' חנינה ור' הושעיה. חד אמר אי זו אומה כאומה הזאת בנוהג שבעולם אדם יודע שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו שאינו יודע היאך דינו יוצא אבל ישראל אינן כן אלא לובשים לבנים ומתעטפין לבנים ומגלחין זקנם ואוכלין ושותין ושמחים יודעין שהקב"ה עושה להן ניסים.¹⁵

לשנה טובה תכתבו ותחתמו

לשנת חיים וקיימים¹⁶

מחלקי המים

כל באי עולם ועוברין לפניו כבני מרון, ואף ישראל עוברין לפניו עם כל באי עולם, ושרי אומות העולם אומרים אנו נצחנו וזכינו בדין. ואין אדם יודע מי ניצח, אם ישראל נוצחים, או אומות העולם. עבר ראש השנה וכל ישראל באים ביום הכפורים ומתענים בו, ולובשים בגדים לבנים ונאים. עבר יום הכפורים ואין אדם יודע מי נוצח אם ישראל אם אומות העולם. כיון שהגיע יום טוב הראשון של חג, וכל ישראל גדולים וקטנים נוטלין לולביהם בימינם, ואתרוגיהם בשמאלם, מיד הכל יודעין שיש ישראל נוצחין בדין. וכיון שהגיע יום הושענא רבה, נוטלין ערבי נחל, ומקיפין שבע הקפות, וחזן הכנסת עומד כמלאך אלהים, וספר תורה ברזונו, והעם מקיפין אותו דוגמת המזבח וכו'. " וגם הר"ן שכבר ראינו לעיל את התנגדותו לתענית בראש השנה, מוכן לקבל תענית בערב ראש השנה בגלל מדרש זה: "ונהגו מקצת יחידים להתענות ערב ראש השנה ויש סמך לדבריהם מדאמר' בפסיקתא ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו' ". האם על בסיס מקורות אלה מתחילה להתגבש התענית גם בראש השנה עצמו?

¹³ אי אמית הלל בראש השנה, שהוא גם ראש חודש, ממחישה שאין זה "ושמחת בחגך" כבכל מועד אחר. ראה דברי הצ"ח מסכת חגיגה יד ע"א שמתמך על מקור זה לעניין התענית בראש השנה ומחזיר אותנו לשמחה הרוחנית-נפשית של אברבנאל: "והנה רז"ל אמרו שאין אומרים הלל בראש השנה ויה"כ שמלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים. ונראה מזה שהיה לנו להיות חרדים ועצבים ביום הזה מאימת הדין עד שבשביל זה אנו נמנעים מלומר שירה. ואם כי השיר הלל הוא שמחה של מצוה ושמחה רוחנית, וק"ו שאין לשמוח שמחה גשמית במאכל ובמשתה ... עד שמטעם זה כמה גדולי הגאונים הראשונים כתבו להתענות בראש השנה [עי' טור אר"ח סי' תקצ"ז]. ועכ"פ אף שאין מתענין, אין מן הראוי להתענג בתפנוקי מעדנים, רק להיות חרד וירא מאימת יום הקדוש כי הוא נורא ואיום". אחרי כל ההסברים, גם הוא לא מקבל את התענית בראש השנה להלכה.

¹⁴ ראה מדרש זה גם בתנחומא שמיני סימן א, באבלות של אהרון ושני בניו הנותרים על מות נדב ואביהו. הקב"ה ובעקבותיו נח "ישבו שבעה" על העולם עוד טרם היות המבול (ומה אם יעשו תשובה ברגע האחרון? הרי לנו נושא להתגדר בו בפרשת נח הבעל"ט)! אבל אנחנו מבקשים להתמקד בקשר של המבול ושל שבעת ימי האבל שם, עם הפסוק שאלו בנחמיה. פשיטא לדרשן שהעם לא סתם התעצב אלא נהג באבלות ממש, כפי שכתוב בפירוש בפסוק ט: "אל תתאבלו ואל תבכו כי בוכים כל העם קשמעם את דברי התורה". ועל כך מוחים עזרא ונחמיה. למי שמתנגד לתענית בראש השנה יש כאן לכאורה סיוע נוסף, אך גם מי שמתיר להתענות יכול לומר שעיקר הטענה היא נגד האבלות ויש להבחין בין צום של אבלות כמו תשעה באב ובין צום ותענית שלא מאבלות, אלא מיראה וכובד ראש (ומיראת הכתוב בתורה) בדומה ליום הכיפורים. ויש להוסיף ולדרוש במדרש זה על הקשר עם נח שאנו מזכירים בתפילת זכרונות: "וגם את נח באהבה זכרת". בראש השנה אנו מבקשים לזכור את התקווה שלאחר המבול, של עולם חדש, של מתן הזדמנות חדשה; ולא להזכיר, גם אם בעקיפין, את האבלות של נח ואת העצב שלו ושל הקב"ה לפני המבול.

¹⁵ רבים רואים במדרש זה טענה ניצחת לאיסור להתענות בראש השנה ולמצוות השמחה בו. ראה טור אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפא: "שמנהגו של עולם, אדם שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ... לפי שאינו יודע איך יצא דינו. אבל ישראל אינן כן, לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחין זקנם ... ואוכלין ושותין ושמחים בר"ה, לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס. לפיכך נוהגין לספר ולכבס בערב ר"ה ולהרבות מנות בר"ה, ומכאן תשובה למתענין בר"ה". שים לב לדבריו גם על ערב ראש השנה שראינו לעיל בויקרא רבה שיחידים כן מתענים. מקור נוסף חשוב גם הוא מהירושלמי, תענית פרק ג הלכה ג: "וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות. שכן מצאנו ביום הכיפורים מתענין אבל לא מתריעין: רבי עקיבא אומר מתריעות אבל לא מתענות. שכן מצאנו בראש השנה מתריעין אבל לא מתענין". הרי לנו בפירוש שראש השנה אינו כתענית וכיום הכיפורים ואין להתענות בו! יש כאן חזרה ברורה למדרשים בהם פתחנו, לפסוק בנחמיה שאנו דורשים ולשיטתם של אבן עזרא ורמב"ן לעיל. אך נמצאו מי שערערו גם על זה ורואים בבגדים הלבנים (הקיטל שלנו) תזכורת ליום המיתה (המהרש"ל, מובא בב"ח אורח חיים סימן תקפא), אבל גם "על דרך (ישעיה א יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג יליבנו וגו' ". ויש להבחין בין תענית הציבור לתענית יחידים.

¹⁶ איחול נאה זה לראש השנה, שיסודו בתפילת הכהן הגדול ביום הכיפורים, מצאנו מקורו והוא במדרש שכל טוב (בובר) בראשית פרק יח: "ויומר שוב אשוב אליך. כפול הדיבור, כלומר אמת ונכון, כי בודאי אשוב בלי ספק, כעת חיה. כעת הלאה לשנה הבאה, וכולכם היו חיין וקיימין". מכאן שאנו מאחלים איש לרעהו שזכה לעמוד למועד הזה כעת חיה בראש השנה הבעל"ט שנת תשע"ג, כולנו חיים וקיימים, כמו שהמלאך בישר לשרה שאת פקידתה אנו קוראים היום הראשון של ראש השנה. ואולי זו עוד סיבה, אם כי עקיפה, לקריאת פקידת שרה ביום הראשון של ראש השנה שלא הזכרנו בדברינו [וה' פקד את שרה](#) במועד זה בשנה האחרת.